

REDACTIA
și ADMINISTRATIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției
Concure, inserțiuni și taxe de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:
Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane.

Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 franci
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Cinstirea sărbătorilor.

Anul bisericesc e astfel întocmit în cât în el se servește an de an opera mântuirii. Serviciul divin a fiecărei zile este o zală din acea divină operă. Sărbătorile dau strălucirea punctelor culminose din acea operă. În jurul acestor sărbători sau desvoltat tradițiile vieții creștinești, cari dau vaza individualității noastre ortodoxe creștine. Prin tradițiile acestea s'a făcut educația poporului nostru din care a răsărit biserica ortodoxă națională.

Unde cultul divin a rămas centrul vieții sufletești acolo sunt în floare și astăzi sărbătorile cu toată splendoarea lor. Acolo se fac pregătiri de praznic și praznicul bisericesc este bucuria mare familiară, de care are parte mic cu mare, bogat și sărac. Copii crescuți în aceasta atmosferă leagă fericirea familiară de aceste sărbători. Își aduc aminte și la adânci bătrânețe de felul cum erau ei gătiți de sărbători de cătră mamele lor, cum erau duși de părinți la biserică, de apostolul și de cântările evlavioase din biserică, de colinzi, de litii, de prânzul mare, de chipul senin al preotului de pe prispă, de însuflețitul dascăl român, de jocurile petrecute sub ochii părinților îngrășați de frumseța copiilor, de încheierea alianțelor familiare la sărbători, de prietenii părinților cu cari împreună ospătau, de întreagă elevație sufletească ce se înalță ca un monument de aducere aminte de aceea ce au fost părinții lor și aceea ce au voit să fie din fii lor. Urmele acestor zile mari nu dispar nicicând din sufletul copiilor ci devin ca o religiune sfântă până la moarte.

Omul modern blazat de emoțiile vieții sensuale despicează aceasta bucurie a sufletelor nevinovate. Sunt naivitățile vieții copilărești a unui popor, zic în abrutizarea lor, întocmai precum raționaliștii tratează de naivități ale copilăriei omenești istoria sacră. Aici înse nu e cămin familiar, nu sunt înălțări sufletești, nu sunt tradiții, nu sunt sărbători; viața este un cazan în care clocotesc patimile cari ard urmele trecutului și sapă groapa viitorului.

Incunjuțați de aceste »nimi reci, harfe zdrobite« stăm în fața sărbătorilor mari cari renoesc drama Mântuirii. Cu cât e mai mare primejdia de a dispărea farmecul sărbătorilor dintre noi cu

atâta mai vârtos trebuie să le ridicăm splendoarea noi cei ce stăm în casa Domnului în curțile casei Dumnezeului nostru.

Nu e permis să lăsăm din obiceiurile sărbătorilor nimic, ori ce întrelăsare este o pierdere din vigoarea noastră națională bisericească, o îndepărtare dela Sionul nostru.

Va fi naivă în ochii necredincioșilor litia stâlpelor din sămbăta lui Lazar, sunetele clopotelor și ramuri purtați triumfători de copii nevinovați, și semnele biruinței purtate de credincioși în duminica Floriilor; va fi naivitate în ochii lor înmormântarea și priveghierile ce se fac în săptămâna patimilor cu toate semnele lor simbolice; va fi naivitate revelația maiestooasă a Învierii în zori de zi, mielul paschal și ouăle roșii și salutul creștinesc de »Hristos a înviat«. Toate acestea vor fi în ochii acestor moderniști naivitățile unui popor ce-și trăește încă traiul copilăriei, dar în inimile credincioșilor sunt renoirea Mântuirii. Sufletul se aprofundează în măiestooasă revelație divină și se înalță la ideal.

De curând a vizitat un prietin al nostru locurile sfinte. Ne spune, că nu se pot compara impresiile ce le produc monumentele mari istorice, fie clasice fie mai noi, cu impresia mare a mormântului lui Hristos și a urmelor lui Hristos de pe locurile sfinte. E ceva dumnezeesc în aceea atmosferă ce se înalță peste toate sferile lumesti la o înălțime de gândiri și simțiri mai înalte supraomenești, Hristos ca om, precum îl zugrăvește Renan, apare mai mare în lumina operei mare ce a săvârșit-o pe Golgota, decât ca Dumnezeu, pentru că omul a devenit aici Dumnezeu, spune prietinel. Așa vine că și cei ce nu cred în Dumnezeirea lui Hristos după fire, îl cred de suprema espresiune a perfecțiunii omenești de un om îndumnezeit și religiunea lui sfântă, unica adevarată. Firește locurile acele sunt îngrijite, mii și mii de monahi îngrijesc de toată urma lui Hristos, de locurile popazurilor sale, de ultima petricică atinsă de picioarele lui, asupra cărora adiază suflarea dumnezească din rostul pioșilor paznici ai acelor locuri sfinte.

Hristos este în mijlocul nostru, în fiecare biserică își are tronul lui, sfântul altar. În măsura în care va adia-o și în aceste biserici suflarea

dumnezească din rostul preoților și va fi îngriiită amintirea tuturor momentelor din viața lui Hristos. Nașterea, patimile, moartea și învierea lui, vom simți prezența lui Hristos în mijlocul nostru, vom fi nu numai statistii bisericilor ci sufletul lor.

Astăzi se începe săvârșirea operei mari a Mântuirii, să intrăm în ia nu ca статисти bolborisitori de cele sfinte, ci ca purtătorii ideilor mari ai Mântuirii, ca interpreții vii a actelor sfinte în cari se renoește opera lui Hristos, ca să vază cu ochii lor sufletești mărirea lui Hristos și să înțeleagă măreția bisericii.

Cu prilejul apariției cuvântărilor părintelui Petru Popa.

„Tipografia Diecezană“ din Arad scoate într'un elegant volum 31 de cuvântări, la sfântul botez, cununii și înmormântări, datorite Sfinției Sale, părintelui Petru Popa din F. Oșorheiu, lângă Oradea-mare. Cartea se tipărește cu binecuvântarea P. S. Sale Dlui episcop, Ioan I. Papp.

Preoțimea noastră dela sate în urma unor împrejurări nefaste de traiu, n'a ajuns încă la aceea situație îndestulitoare, încât să se dedice exclusiv îndatoririlor de ordin pastoral. Sunt atâtea mizerii, atâtea piedeci, externe și interne, cari te ținutesc locului și nu-ți dau răgaz să-ți faci datoria, după cea mai largă dorință a sufletului. În urma acestor împrejurări păgubitoare o activitate pastorală binepronunțată și hotăritoare stagnează. De aceea de câteori iese de sub tipar, din peana cutărui coleg, câte-o carte, fie cât de modestă, trece de un eveniment rar. În rapoartele anuale ale preoțimei noastre, despre activitatea pastorală se face amintire despre multe predice rostite, căci fiecare păstor sufletește, se năzuește, după puteri, să nu-și lase păstoririi fără mângăiere sufletească. Cu toate acestea, nici în organele noastre bisericești, nici în alt loc nu se face o publicare mai bogată de cuvântări rostite de preoții dela sate. Cetim, nu-i vorba, cuvântări, dar ele sunt scrise mai mult de profesori sau preoți dela orașe. Ici-colo, dacă vezi figurând câte un modest nume de preot dela sate. Și ce teren vast ni-se imbie chiar în punctul acesta al păstoririi noastre. O modalitate prin care să se pornească o întrecere, o emulare a acelorași colegi, cu aceiași chiemare, trebuie aflată, căci e de dorit. Eu socot, că șefii tractuali o vor găsi mai ușor. Puterea edificatoare și înriurirea predicilor asupra credincioșilor e în deobște cunoscută. Cu prilejul vizitațiilor canonice să insiste stăruitor asupra alcătuirii unui „Predicator“, ce se cuprindă toate predicile, rostite de preot într'un an. Să-l oblige a le copia și să le trimită lor spre cenzurare. Și șefii tractuali să-și facă un merit, dacă dintre preoții săi va publica mai mulți, cuvântări sau alte tractate din domeniul pastoral.

A te mărgini exclusiv la partea administrativă, înseamnă a avea numai slujbași, cari răspund la întrebările, ce le dai. În felul acesta nu se face cultivarea, preotului, nici nu ridici moralul lui. Dacă îi disciplinez mintea, prin o muncă spirituală, vei găsi în preot și un administrator corect, punctual și de model.

Bihorul nostru numără 6 protopopi și aproape 300 de preoți. Și totuși nu găsești cinci preoți cari să fi publicat un număr mai mare de predici, deși ele, poate, ar fi aplicate mai cu folos la referințele de trai ale credincioșilor nostri, decât altele, chiar de autori renumiți.

Indeosebi pentru înmormântări avem predici puține. Întrebuițăm „Propovedaniile“ lui Samuil Clain. Le găsim însă de tot rare. Ale lui Popfiu sunt scrise în o limbă insuportabilă, iar minunatele cuvântări de Z. Boiu le potrivesc mai mult pentru intelectualii nostri.

Preoții din Bihor s'au indeletnicit într'o formă slabă cu publicarea de predici s'au de alte lucrări bisericești. Și putem numără pe degete începând cu cele mai îndepărtate vremuri. La anul 1753 Popa Iosif din Beiuș scrie o frumoasă carte de „predici la oameni morți“. Preotul acesta a jucat un mare rol pentru apărarea ortodoxiei. La 1754 când luptele dintre uniți și ortodocși erau mai crâncene, el rămăsese unul dintre cei mai neclintii stâlpi ai credinței ortodoxe, îmbărbătând pe cei îndoelnici și întărind pe cei slabi.

De atunci până la 1847 nu dăm nici de un preot să se fi indeletnicit cu scrisul. La 1847, apare „Învățături morale“ cu învoirea și binecuvântarea lui Iosif Raiaciei, arhiepiscopul Carlovițului de Ioan Papp preot la penitencierul din Oradea mare. De aici a trecut protopop la Beiuș, mai în urmă la Șiria. A fost și deputat cu program kossuthist.

În timpul din urmă a publicat un număr însemnat de predici, în „Biserica și Școala“ părintele Moise Popoviciu, fost preot în Sediște, de prezinte catihet în Beiuș. Iar mai nou Petru Popa, după o activitate pastorală de 7 ani, scoate în volum o parte din modestele sale predici, rostite la diferite funcțiuni bisericești. Sfinția Sa e preot la sate.

Cartea cuprinde 2 cuvântări la botez, 5 la cununii, 4 cuvântări funebreale la băeți, 4 la tineri, 8 la bărbați și femei, 4 la bătrâni și la preoți și învățători. La sfârșit adaugă și o jertăciune, ce la sate formează partea de căpetenie a predicei.

Cu un cuvânt dă în mâna preotului cuvântări de cari are mai mare lipsă. Ele sunt întocmite pentru creștinii dela sate și luate din viața lor. Și fiind că acolo nu se poate vorbi de virtuți mari și fapte creștinești remarcabile, evident, că în cuvântările de mai sus nu vom găsi idei nouă. Colegul meu, neapărat, s'a gândit cum ar fi mai folositor publicului dela sate. Chiar de aceia în cartea sa se găsește câte-o construcție nepotrivită, asemănări riscate, ziceri necorecte. Se înțelege, că acestea sunt cusururi atât de nelăse, încât nu detrag nimic din valoarea practică a cărții. Insuși autorul mărturisește că „acest opșor ca ori și care lucrare făcută de mână omenească, nu va fi fără sminteli. Vă rog însă să le îndreptați toate cu dragostea cu care s'a alcătuit spre a ușora trebuințele pastorale, ce se sporesc zi de zi“.

Dar părintele Petru Popa face parte din tinăra generație. Are și un bun manual de „Istorieare biblice“, iar acum ne dă și o carte folositoare de predici. Dacă deci am luă în considerare numai diligența lui și râvna de a-și face datoria și atunci și-a câștigat un loc de cinste în mijlocul nostru, încât merită să-l îmbărbătăm și încurajăm. Iată de ce recomand cu căldură aceasta lucrare.

Senin.

Contra Pornografiei*)

În nr. 92 a. c. al acestui ziar¹⁾ am dat câteva glasuri din străinătate care protestau împotriva batjocurii pe care unii indivizi perversi o fac cu răspândirea scrierilor și zugrăviturilor murdare în sânul poporului. Și credem a fi făcut cu aceasta un bine cetitorilor noștri, pentru ca și societatea noastră să vadă că multe din cele pe care ni le trimite străinătatea sunt respinse și infierate chiar acasă la dânsa și că, deci, să nu ne aprindem așa cu una cu două de tot ce ne vine de peste graniță. Pe de altă parte, am dorit să ne învățăm a fi mai circumspecți și față de agenții murdăriei literare la noi, agenți cari nu urmăresc alta decât, întâi, a otrăvi sufletul nostru de popor tânăr și neformat și, al doilea, a strânge bani românești pentru pungi jidovești. Cu asta am numit ziarele și editurile care și-au luat ca o deosebită problemă de a traduce la noi murdăriile jidovești ale străinătății.

De astă dată venim a comunica alte proteste, care ne vor arăta mai bine care e dispozițiunea străinătății față de gusturile speculanților literari dela ea.

Astfel, în această perioadă a congreselor (vara) se țin și un congres pentru răspândirea limbii franceze la Arlon în Belgia, și literatura franceză se știe că e reputată prin murdăriile pe care le conține. Deci, considerând congresiștii că o pedecă la răspândirea limbii franceze e și numele rău pe care i-l-au creat negustorii literari de pe malurile Senei, au simțit trebuință să ia poziție și față de chestiunea aceasta.

Cel dintâi care a luat cuvântul a fost Ernest Charles care a citit un raport asupra luptei contra pornografiei. S'au exprimat deziderate care vor fi discutate în secțiuni. Ele privesc: campania împotriva rău-făcătorilor literaturii franceze, păstrarea bunului nume al limbii franceze. Asistența e vizibil foarte hotărâtă să lupte în contra autorilor de cărți pornografice, afară de operele lui Zola, care sunt socotite ca opere de artă.

Altă manifestare găsim în ziarul „Kölnische Volkszeitung” pe care noi îl cetim după „der Tag” din Berlin (2 aug. a. c.)

Acest ziar zice că, la urma urmelor e indiferent dacă în alte părți o fi și mai rău cu pornografia decât în Germania. Întru cât se schimbă prin aceasta faptul incontestabil că țara întreagă, până în satul cel mai depărtat și până în școalele primare, e tot anul, continuu, năpădită de murdăriile cele mai urite, imprăștiate de negustorași, editori, vânzători ambulanti și mângăliatori de hârtie care își zic Germani, trăesc în Germania și-și duc înainte bănoasa lor industrie fără a se teme de intervenirea autorităților germane? „Abea ne mai este cu puțință să ne mântuim de toată această murdărie. Te înfioară când aști cât de jos și de iute s'a coborât nivelul moralității publice în ultimii 10 ani. Un fel de sifilis sufletesc hidos se imprăștie prin cărți și tablouri; din ce în ce tot mai sus se suie murdăria; către cer se suie mirosul urit; nici o stare, nici o vârstă n'a mai rămas neatinsă.

Toate luptele politice ar trebui să piară din fața acestei „molime” — astfel scrie acum câtva timp foaia liberală „Münchener Allgemeine Zeitung”. Numai în

Germania există peste 60 de firme care nu se ocupă cu alta decât numai să fabrice și să vândă produse pornografice care, în majoritatea cazurilor, se desfac foarte iute.

Un sprijin la producerea cu grămada a unor astfel de lucruri îl oferă și mulțimea anunțurilor din gazetele umoristice și ilustrate al căror caracter pornografic ușor se poate cunoaște. Otto de Leixner a calculat suma care se cheltuiește în Germania cu anunțuri de această natură, și în urma unei culegeri obositoare, a găsit că pe fiecare an se aruncă un milion de mărci. Acestea s'ar da ele continuu, în fiecare an, dacă n'ar aduce niciun folos celor care le cheltuiesc? Dar, de oarece această cheltuială produce avem într'însa proba că milioane și milioane de scrieri și tablouri anunțate sunt în circulațiune pe fiecare an, căci în cea mai mare parte se pot avea cu prețurile de răs de 30—40 și 50 pfennigi. Nu e cu puțință de arătat hidoasa obscenitate cuprinsă în aceste gunoaie, — scrieri și tablouri, mai ales fotografii. Profesorul dr. Ludwig Kemmer, — care mai înainte eră zelos membru al Ligei Goethe, iar mai pe urmă, după ce s'a convins că asta nu e decât o fabrică de murdării, s'a apucat s'o combată —, comunică în cartea sa „Reclama grafică a prostituției” lucruri îngrozitoare despre calitatea și întinderea acestei producțiuni, pe baza actelor oficiale care i-au fost puse la îndemână. Și unele debateri judiciare din ultimii ani dau lămuriri în această privință. Numai la un negustor dintr'un oraș mijlociu din sudul Germaniei s'au confiscat acum câtva timp 500.000 de piese fotografice din cele mai obscene. Împreună cu dânsule s'a prins și scrisoarea unui tovarăș, în care acesta spunea cu cinism „că a aprovizionat îndestulător Germania și țările dimprejur pe timpul sezonului cu tablouri F...”²⁾.

Deci această scârnavă specie de oameni mai rânjește încă asupra molimii pe care o aduce poporului nostru. E stabilă judiciar apoi că firme germane au filialele lor în Pesta, Paris, Geneva, Madrid, Norvegia etc., și la congresul internațional din Colonia și Paris pentru combaterea literaturii imorale din diferite părți s'au ridicat plângeri că fabricatele murdare care năpădesc asupra străinătății sunt în cea mai mare parte de origină germană.

Lucrări de această natură strică mintea și inima oamenilor, le ațăță simțurile și-i animalizează.

Socotim foarte fericită inspirația d-lui procuror de Curte Hamangiu, dela Iași, care a inaugurat anul judiciar (1908) cu un discurs despre contagiunea crimei prin romane și presă. Asta înseamnă că și la noi începe a se trezi publicul în fața pericolului, și cu drept cuvânt, căci bandiții condeiului n'au altă grijă decât a împănă publicul românesc cu astfel de romane. De sigur că la ei se gândește d. Hamangiu când blamează parchetele că nu intervin contra criminalilor prin presă. Că temerile de această natură nu sunt vorbe goale, o probează exemplele, care cu ușurință se găsesc. Eu citez unul pe care mai acum câteva zile, l-am citit în ziarul „der Tag” și cu dânsul închei:

E vorba de o fată tânără, în vârstă de 15 ani, care s'a sinucis acum o lună în Berlin, și spune ziarul: „Tânăra fată eră de câtva timp foarte aprinsă și surexcitată, fapt a cărui cauză trebuie căutată în cetera romanelor pe care le căută cu patimă”.

Reproducem ca specimen din cartea părintelui arhimandrit I. Scriban „Lupta contra scrierilor imorale”.

1) Neamul Românesc...

2) F... — Bildern, e în original.

Părăsirea portului național.

Cari sunt cauzele, că țăranele noastre părăsesc portul din străbuni și cari sunt mijloacele de îndreptare?

de: Sofia Florescu.

N'am ajuns însă departe, când sau și adevărat cuvintele rostite de o soață de călătorie, matroană română:

— Las' că n'ai ce vedeă la rugile de acum, țăranele noastre nu se mai îmbracă cum se îmbrăcau odinioară bunicele și mamele lor.

Așa a și fost.

Într-o comună, unde se adunaseră cu oaspeți la rugă țărane și din alte comune, în mijlocul cărora am petrecut aproape un deceniu — și cari pe timpul acela erau fruntea comunelor — în ce privește lucrarea portului țărănesc, văzând cămeșile și poalele din pânză țesute de dânsele și cusute cu ciurături, cari din cari mai frumoase că azi — sunt înlocuite cu mătășă și alte stoffe străine, garnisite cu dantele din prăvălie, — mi s'a umplut sufletul de durere. Ba încă la una eră și garniseala frumoasă de ciucuri colorați de desubt conci, înlocuită prin garniseală de pălării de dame — care nu se potrivea deloc portului țărănesc.

Convenind la ruga aceea cu un vechiu cunoscut, azi avocat, l-am întrebat, că de ce au înlocuit cămeșile și poalele cusute cu ciurături de până acum — cu cele de mătășă, cari nu sunt deloc trainice, neputându-se spăla. Mi-a zis scurt:

— „Sunt mai ieftine“.

La auzul acestor cuvinte atât m'am indignat, încât am părăsit ruga. Îmi veniă a crede, că acest domn, carele face parte din popor și ar fi chemat să împiedece pornirea rădăcită a portului nostru național, lucră din adins la părăsirea lui. După multe frământări de precugetare însă, am ajuns la convingerea, că acel domn a avut dreptate, când a zis, că sunt mai ieftine cele de mătășă; căci n-a luat în socotință prețul banului, ci al timpului, ce se recere la lucrarea cu mâinile a unui costum.

Din cele înșirate reese, că urmându-se acest obicei de țăranele noastre și în viitor peste câți-va ani și mândrul nostru port național va dispărea neavând cine a se mai ocupa de el. Opregele și cătrânțele se vor vedeă numai ca ornamente în odăile străiniilor, iar brăurile și concuirile, tășcuiele în mâinile damelor. Lăcomia după mătășă le îndeamnă la vânzarea cât de ieftină a susnumitelor obiecte, și altele în loc n'au timp să-și facă; căci brăul țesut de mâinile lor, la poale și spăcel de mătășă — nu se mai potrivește — trebuie înlocuit prin „cordonul din prăvălie“. Și astfel nici rugile de pe sate, cari până acum se cercetau cu mare plăcere de către orășenele iubitoare de porturi din străbuni — nu vor mai fi deloc cercetate, neavând la ce-și delectă ochii după lucrări de mână din arta românească.

Și ca să nu fiu prea aspru judecată în expunerile mele, văzând numai părțile cele rele, mă folosesc de sentința: „Nici o regulă, fără excepțiune“. Ce unele comune m'au mângăiat. În jurul Orșovei în comunele Bârza și Topleș, mi a săltat inima de bucurie, văzând că țăranele sunt îmbrăcate în portul lor original. Atât hainele femeilor, cât și ale bărbaților erau cu broderie, ciurătură și croșetură, făcute de mâinile lor. N'am văzut măcar un spăcel din mătășă!

Aceste femei au timp? Și pentru ce?

Pentru că numai bărbații lor lucrează la fabricile din atari sate, câștigând cele de lipsă pentru susține-

rea vieții, iar femeile lor lucrează pelângă economia casei, și hainele aparținătoare portului lor din străbuni și așa nici portul nu și-l părăsesc. Comuni de felul acesta vor mai fi încă multe în patria noastră.

Deci părăsirea portului din străbuni nu e încă la culmea peririi, să nădăduim la mijloace de îndreptare, cari ar fi cam următoarele:

Să se înființeze câte un atelier de țesături și lucruri de mână aparținătoare portului țărănesc din străbuni, angajând spre acest scop țărane din părțile acelea, cari sunt avizate în urma lucrării lor pe la fabrici străine a-și câștiga cele de lipsă pentru susținerea vieții; unde apoi pe lângă aceasta își pot lucra și hainele lor. Zic numai în locurile acelea, unde cere trebuința, căci în comunele unde bărbații lucrează la diferite fabrici câștigând pâinea de toate zilele și așa nu e teamă că-și vor părăsi portul țărănesc, având femeile lor timp îndestul și spre lucrare. Obiectele lucrate în atari ateliere să fie puse spre vânzare și țăranelor cu stare bună, cari din cauza economiei mari, ori a prea deselor sărbători zădarnice, ce țin cu săptămânile ca: Căii lui Sân-Toager cele 9 Joi după Paști, Todor-Rosalii ș. a., nu dispun de timpul recerut la pregătirea hainelor lor. Persoanele designate spre conducerea atelierelor de felul acesta, să-le îndemne din adins la cumpărarea produselor, sfătuindu-le și convingându-le că prin aceea ar dobândi deodată două lucruri: întâiu sunt cu mult mai trainice și practice ca cele de mătășă a doua — că sunt mai frumoase, reprezentând portul nostru strămoșesc.

Tot așa se va urma și cu orășenii iubitori de împodobirea odăilor cu lucruri de mână din arta românească, cari vor fi siliți a le cumpăra atunci numai din aceste ateliere, cu prețuri convenabil, iar nu pe lăpădate, cum fac multe țărane sărace, dar făloase. Pe prețul alor 4—5 oprege vândute, abia își cumpără mătășă de un spăcel, care folosește tocmai la o zi de „rugă“.

Apoi mai zic unii, că: „sărăcia“ le îndeamnă a-și părăsi portul din strămoși. Sărăcia le silește să-și cumpere mătășă pentru spăcel, ghete de lac cu albi și ghete galbene, mănăși umbrele, cordoane ca cocoașele, ba în părțile Ciacovii și pălării. Nu, ci neștiința și nesocotința lor, prin ce apoi își schimosesc frumosul port original. Mai departe, câte dame române n'ar îmbracă cu prilejul unui bal ori concert mai bucuos un costum național, decât altă toaletă făcută după capriciul modei; și pentru care cu plăcere ar plăti o taxă de împrumutare, căci cu costumele împrumutate de prietene, totdeauna e teamă de stricare. Deci comandarea aceasta încă s'ar putea efectua în amintitele ateliere; că, de se va deranja ceva la costum, tot acolo se va și repara. Și nici damele noastre, române n'ar fi avizate pentru atari ocaziuni, a se îngriji cu luni înainte spre procurare, fiind împrumutate din mari depertări.

Purcezând astfel, s'ar arăta destulă garanță pentru existența unui atare atelier, care ar servi națiunii române drept stavilă, contra cauzelor pornite spre părăsirea portului original strămoșesc.

Din cele premise mă-se va reflectă, că din ce și cu ce să se înființeze măcar numai un asemenea atelier? — Aceasta o las însă la buna chibzuială și studiere a persoanelor mai competente. Eu mi-am expus numai modestele mele păreri și ce, deocamdată, nu s'ar putea realiza, să nutrim nădejdea în viitorul apropiat. Acest din urmă mijloc de îndreptare se referă

la soțiile conducătorilor și luminătorilor poporului dela sate.

Și pentucă cei dintâi pași trebuie începuți dejă din școală, în locul prim li revine acest rol învățtoarei. Colegele învățtoare dela sate și indeosebi cele în nemijlocita apropiere a orașelor, să deștepte în eleve iubire nestrămutată față de portul original, moștenit dela strămoși. Să nu permită nici unei eleve a se infățișa atât în, cât și afară de școală, în alte haine streine, decât în cele aparținătoare portului ei. În fine, întrebând și știricind dela persoane mai bătrâne din comună, cum a fost portul mai de mult, să le explice cari lucruri nu se potrivesc portului lor, ca: ghețe albe, galbine, cordoane în loc de brăuri, bluze de mătase, pălării, mănuși și diferite garniseli, imitând orașenele și schimosind portul lor frumos.

În comunele unde lipsesc școale de fete, se impune această misiune, pe cât de grea pe atât de importantă, soțiilor d-lor preoți, și unde sunt reuniuni de cântări, d-lor dirigenți de coruri. Să se facă un obligament pentru toate coristele, ca la anumite ocaziuni, concert, teatru ș. a. să nu li se permită a se prezentă altcum decât în portul lor original. Cari nu vor urma aceasta să fie eschise din cor. Și încât am avut eu ocaziune a cunoaște poporul dela sate, iubitor fiind de cântece și petreceri, cu plăcere se vor supune toate coristele acestui obligament. Și fiind țărancele noastre dela fire iubitoare de imitațiuni, nu peste mult și cele cari nu fac parte din cutare cor, le vor imita, lucrând pe întrecere la portul lor, ce eră pe cale să se pearză, și așa pe nesimțite și-l vor menține și pe viitor.

Având nădejde în Dumnezeu și în ajutorul celor chemați de a împedecă abaterea dela portul nostru țărănesc, original din străbuni, îmi închei această modestă lucrare cu citatele: „Voiește și vei putea“. Inainte deci spre muncă!

Lugoj, Mărțișor 1912.

O mare operă.

Nicolae Densușianu a lăsat de tutor testamentar pe compatriotul nostru Alexandru Hențescu. Acest entuziast român care a luptat ca voluntar la Grivița, descoperind în comoara istorică a lui Densușianu manuscrisul „Dacia preistorică“, i-a deschis calea spre lumină. Noi am avut ocazia a vedea la d-l Hențescu materialul ce răvarsă o nouă lumină asupra trecutului nostru. Rugăm preoțimea și învățătorimea noastră să nu treacă cu vederea aceasta epocală apariție în literatura română ci să o procure și să facă propaganda cea mai intensivă pentru răspândirea ei ca obștea să fie întărită în nobila ei origine ce o îndreptățește la un viitor cinstit.

Apel

„Dacia Preistorică“ N. Densușianu, — un volum de 1271 pagini și 308 figuri.

Literatura științifică și istorică română s'a îmbogățit cu o lucrare de o importanță covârșitoare, datorită unui specialist de frunte care fu un adânc cercetător, un om luminat, un convins și un mare patriot.

Opera se numește: *Dacia preistorică*, iar autorul nu este altul decât marele și regretatul *Neculai Densușianu*.

Într'o analiză a activității lui Densușianu, făcută în două ședințe consecutive ale Academiei Române, în luna lui maiu 1912, declaram cu convingere și în

mod solemn că această lucrare „e una din cele mai mari opere, dacă nu cea mai importantă pe care a scris-o până acum o pană ținută de mâna unui român“.

Prin cercetarea sa, prin dovezile aduse, prin raționamentul său puternic, Densușianu aduce fapte noi de o așa însemnătate, încât schimbă cu desăvârșire tot ce știm despre Geneza popoarelor europene.

Dacia noastră, din istoria preistorică, este pusă în o așa lumină, în cât devine țara mamă a popoarelor latine, centrul prim al civilizațiunei, locul în care s'a desăvârșit organizarea premergătoare a statelor, regiunea în care s'a născut metalurgia, leagănul întâielor arte, cuibul vitejilor bine organizați, locul sfânt al religiunei pelasgice.

Lucrarea este scrisă în mod convingător și înălțător pentru noi și am convingerea, că ea va fi nu numai pentru stratul cult al acestei țări, ci și pentru neamul românesc, un fel de biblie, în care să vedem lămurit trecutul nostru extraordinar de înălțător și să căpătăm astfel credite și puteri cari să ne întărească în lupta noastră pe viitor.

Iată de ce, cunoscându-o adânc, sunt fericit a fi contribuit cu puțin la aparițiunea ei și la faptul de a o putea recomandă, cu toată căldura, conaționalilor mei.

Fac aceasta cu atât mai multă plăcere, întru cât beneficiul ce va rămâne din vânzarea acestei opere, ca și acela dat de toate celelalte opere ce rămân dela marele patriot, este destinat prin testament spre a fi pus la dispoziția *Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român din Transilvania*.

Dr. C. I. Istrati.

București 1913.

NB. Listele și sumele subscrise se vor trimite dlui A. Hențescu, farmacist, Str. Lipsani Nr. 1. București, executorul tastamentar al defunctului N. Densușianu.

CRONICA.

Nou dar pentru zidirea seminarului din Sibiu. Institutul „Albina“ dinpreună cu funcționarii ei, au votat frumoasa sumă de 100.000 cor. Pentru zidirea noului seminar, în care are să se crească luminătorii neamului nostru: preoți și învățători. Foarte frumos gest de maririmositate. Dacă intelectualii și băncile noastre vor fi pătrunse de marele folos ce ni-l aduce un seminar și dacă nu vor pregetă să vină în ajutorul cauzei cu obolul lor, atunci sperăm, că nu peste mult va sosi „plinirea vremii“ pentru edificarea „focarelor culturale“ atât a celui din Sibiu, cât și a celui din Caransebeș.

Cronica bibliografică.

A apărut: *Colecțiune de predici*, 3 tomuri, pentru toate duminicile anului bisericesc, edate cu concursul mai multor preoți din arhidieceza Bucovinei de Dr. Teodor Tarnavski și Dr. Emilian Voiutski, profesori la Facultatea de teologie din Cernăuți. *Editia II*, îngrijită de Dr. Dimitrie Cioloca profesor. Caransebeș 1909—1911. Editura editorilor. Tipografia Diecezană.

Tomul I cuprinde 64 predici pentru ciclul de dumineci care începe cu duminica vameșului și a farizeului și sfârșește cu duminica I. după Rusalii.

Tomul II. are 62 predici, începând cu duminace I. după Rusalii.

Tomul III. cuprinde 73 predici și tractează materia omiletică pentru duminicile XVII - XXXII după Rusalii, apoi pentru duminicile înainte și după Nașterea și înainte și după Botezul Domnului.

In total așadară acest op conține nu mai puțin de 199 predici.

Spre ușurarea celorce vor conzultă acest op amin-tim, că la finea tomului III. se află tabela de materii din toate 3 tomurile, cu indicarea temei ce se tractează în fiecare predică.

O împrejurare, care ridică acest op la nivelul opurilor similare din apus este că pentru fiecare duminică se află 4 predici, dintre cari prima consecvent tractează materia în legătură cu însemnătatea zilei, din punct de vedere liturgic, a doaua din din punctul de vedere al moralei, iar celelalte doauă sunt adese omilii.

Nu insistăm asupra valorii necontestabile a acestui op, indispensabil pentru fiecare preot și bibliotecă parohială, căci în această privință s'a pronunțat deja foarte favorabil critica competentă. Execuțiunea tehnică întrece toate așteptările.

După cum reesă din Precuvântarea la ediția II, dela primirea favorabilă a opului „se face pendentă tipărirea tomurilor IV. și V. cari vor cuprinde predici pentru toate sărbătorile domnești și ale sântilor mai aleși, respective predici pentru ocaziuni extraordinare, pentru cari tomuri materialul stă gata de tipar“.

A apărut revista pentru literatură, artă și știință „Luceafărul“ Nr. 7, 1913 cu următorul cuprins bogat și variat: Gh. Pădure: Contra legii Apponyi. Octavian Goga: Agonie (poezie). I. Agârbiceanu: Chin. Al. Emil Lăzărescu: Transilvania (poezie). Ion Iosif Schiopul: Românii din America. Maria Cunțan: Foi în vânt poezie). I. Agârbiceanu: Arhanghelii (roman). Dări de seamă: Dr. I. Mateiu: Dr. Silviu Dragomir: Contribuții privitoare la relațiile bisericii românești cu Rusia în veacul al XVIII-lea. Cronici. Ilustrațiuni.

Concurse.

În urma ordinului consistorial de sub Nr. 5792/1912 pentru îndeplinirea postului vacant învățătoresc din **Trăoaș (Torjás)** prin aceasta public din oficiu concurs cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul „Biserica și Școala“.

Venitele împreunate cu acest post sunt: 1. Salar în bani gata 500 cor. 1. Venitul pământului învățătoresc 100 cor. 3. Pentru conferințe 20 cor. 4. Pentru scripturistică 10 cor. 5. Cvarțir liber și grădină. Intregirea salariului învățătoresc din partea statului este asigurată.

Ceice dorese se ocupe acest post se avizează, ca recursurile lor instruite regulamentar să le trimită la oficiul pprezbiteral din Maria-radna, iar dânsii să se prezinte în s-ta biserică din Trăoaș spre a se arăta poporului.

Procopiu Givulescu, protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei a II. vacantă de clasa I. (primă) din **Tulca** (Tulka) protoprezbiteratul Tinca (Tenke) comitatul Bihar cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele acestei parohii sunt:

1. Folosirea pământului parohial de 13 1149/1600 jughere.

2. Dela fiecare parohie, în casele dela Nr. 1 până la Nr. 301, câte 30 l. cucuruz sfărmat sau 2 cor. în bani.

3. Stolele îndatinat (după uzul din trecut cu parohul I).

4. Dreptul de imaș și de pădure, competent după pământul parohial.

5. Intregirea dotațiunei dela stat.

6. De cvartir se va îngriji alesul. Toate dările publice după pământurile folosite le va suportă cel ales de preot, care va fi dator să provadă și catehizațiunea la școalele elementare din Tulca fără a pretinde dela parohie alta remunerațiune. Serviciile religioase, după datina din trecut, se săvârșesc de amândoi parohii alternativ cu săptămâna.

Reflectanții la aceasta parohie recursurile lor adjustate conform regulamentului și adresate comitetului parohial din Tulca le vor subșterne subscrisului protopresbiter, iar în atare duminică ori sărbătoare se vor prezentă în biserică din Tulca spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial.

In conțelegere cu mine *Nicolae Rocsin* protopop.

—□—

1—3

Pentru întregirea postului de învățător din **Vizma** tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“.

Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. În bani gata 1000 cor;

2. Pentru conferință 20 cor;

3. Pentru scripturistică 10 cor;

4. Dela înmormântări, unde va fi poftit câte 40 fileri.

5. Locuință în natură, cu intravilan lângă ea.

Pentru lemne de încălzit sala de învățământ se îngrijește parohia.

Cel ales, fără alt onorar, prestează serviciile cantonale în și afară de biserică; instruează școlarii de repetiție, învață pe școlari cântările bisericesti, duminica și în sărbători îi conduce la s. biserică și-i ține în ordine.

Reflectanții la acest post sunt poftiți a-și așterne petițiile lor în termenul concursual, instruite în regulă, și anume, oficiului parohial din Vizma, pe calea oficiului protopopesc din Belinț, (Belenceze, Temes-megy) și a se prezentă într'o duminică sau într'o sărbătoare în s. biserică, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Conducătorul oficiului parohial din Vizma.

În conțelegere cu mine: *Gherasim Sêrb* protopresbiter.

—□—

2—3 gr.

Conform înaltei dispozițiuni consistoriale de sub Nr. 6624/1912, prin aceasta se publică și escrie concurs, pentru îndeplinirea parohiei vacante de **clasa I. (primă)** din **Covăsânt** (Kovácsi) protopresbiteratul Șiriei (Világos) comitatul Arad, cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Venitele acestei parohii sunt:

Una sesiune pământ arător cl. I-a constătătoare din 50 jughere per 1100□.

2. Birul preoțesc în bani gata 400 cor. adecă patru sute coroane, solvinzi din cassada culturală.

3. Stolele legale.

4. Eventuala întregire dela stat, care însă nu s'a beneficiat până aci la această parohie, pe care însă nu o poate asigura nici comitetul nici Ven. Consistor diecezan.

5. Alesul preot are să supoarte toate dările publice, după întreg venitul beneficiat, și să se îngrijască de locuință din al său.

6. Fiind parohia de clasa I, dela recurenți se preține ecalificațiunea prescrisă prin concl. Ven. Sinod ep. adus sub Nr. 84/II. din 1910.

7. Alesul preot este îndatorat a catehiză la 2 (două) școli confesionale, precum și la una din celea de stat fără altă remunerațiune din partea comunei bisericesti.

Recursele ajustate cu documentele prescrise și adresate comitetului parohial gr.-or. rom. din Covăsânt, sunt a se trimite Preaonoratului oficia protopopesc gr. or. rom. din Șiria (Világos) comitatul Arad.

Recurenții vor avea a se prezenta și conformă §-ului 33 din Regulamentul pentru parohii în sfânta biserică din loc, pentru a-și arată desteritatea omiletică și rituală.

Dat din ședința comitetului parohial ținută în Covăsânt, la 27 ianuarie, (9 februarie) 1913.

Ioan Cure,
președinte.

Nicolae Șaur,
nota adhoc

În conțelegere cu: *Mihail Lucuța*, protopresbiter.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului vacant de învățător la școala noastră confesională ort-rom. din **Chesinț** (protopopiatul Lipovei) devenit vacant prin penzionarea învățătorului Moise Pepa se publică din nou concurs cu termin de recurgere **30 de zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Venitele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar fundamental în bani gata 1000 cor.
2. Cvarțir corespunzător cu grădină de legumi.
3. Pentru scripturistică 10 cor.
4. Pentru conferință 20 cor.
5. Dela înmormântări unde va fi poftit 1 cor.
6. Cvinvenalele legale se vor cere dela stat.
7. De curățirea și încălzirea salei de învățământ se va îngriji comuna bisericască, iar de curățirea și încălzirea locuinței învățătoresți va îngriji alesul.

Alesul învățător va avea să provadă cantoratul în strana dreaptă, să instrueze școlarii în cântările bisericesti și să-i conducă la sf. biserică în dumineci, sărbători și toate funcțiunile liturgice, — fără altă remunerațiune.

Acei recurenți cari vor produce atestat despre desteritatea de a conduce cor vocal vor fi preferiți și vor avea o remunerațiune anuală de 100 cor. pentru carea vor fi îndatorați să înființeze și conducă cor bărbătesc în 4 voci și cor cu școlarii de 2 voci.

Reflectanții au să-și aștearnă în terminul concursual recoursele lor ajustate cu documentele prescrise adresate comitetului parohial, la Prea On. Oficiu protopopesc al Lipovei (Lippa) și să se prezinte în vre-o duminică ori sărbătoare în sf. biserică din loc spre a-și arată desteritatea în cant și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial gr. or. rom. ținută în Chesinț la 12 ianuarie (6 februarie) 1913.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual *Fabriciu Manuila*, inspector școlar.

—□—

3—3

Licitațiune minuendă.

În temeiul ordinului Ven. Consistor diecezan român ort. din Arad Nr. 1656/1913 se publică licitațiune minuendă verbală și cu oferte închise pentru darea în întreprindere a renovării S. Biserici din **Toracul mic** ce se va ține în școala noastră confes. din loc la **16/29 aprilie** la 8 ore.

1. Ofertele închise au să fie prezentate la oficiul parohial din Toracul mic 24 ore înainte de ținerea licitațiunii, oferte mai târziu intrate nu se vor lua în considerare.

2. Prețul la renovarea s. biserici face 8097 cor. 60 fileri.

3. Reflectanții au să depună înainte de licitațiune vadiu de 5% din prețul stabilit în bani gata ori în hârtii de valoare acceptabile la mâna epitropiei parohiale pe care licitantul declarat de întreprinzător are să-l întregască la 10% din prețul de întreprindere.

4. Planurile, preliminarele și condițiunile de licitare se pot vedea la oficiul parohial din Toracul mic în orele oficioase.

5. Pentru participare la licitațiune, sau pentru vederea celor de sub punct 4 reflectanții nu pot să-și formeze nici un drept de diurne sau spese de călătorie.

Comitetul parohial își rezervă dreptul de a da în întreprindere lucrările aceluși reflectant, în care va avea mai multă încredere — fără privire la rezultatul licitațiunei.

Toracul mic la (28 martie) 10 aprilie 1913.

Petru Tyira
preș. com. par.

Todor Balos
not. com. par.

—□—

1—3

TELEFON Nr. 188.

TELEFON Nr. 188.

RUBINSTEIN MÓR

SPEDITOR

TRANSPORTAJ CU AUTOMOBILE

Întreprinde tot felul de transportări, împachetări și vămuri. **Strămută** pe lângă rezponzabilitate, cu căruțele pt. transportul mobilelor de 6, 7, 8 și 9 metri, cari sunt scutite de viermi (stelnițe), și tapelate după sistemul francez, — în ori care parte a țării. Depozitul de ape minerale al domeniului contelui Schönborn Buchheim Frigyes. Magazin stabil și umplere proaspătă a apelor minerale Szolyvai, Pannonia, Polenai și Luhi Erzsébet. Tot aici se capătă renumita apă „Málnási Bor viz” în sticle de 1 litru, care o transportă și la locuință, prin schimbul sticlei, sticla à 20 fil. Revanzătorii capătă rabat. Diferite mobile folosite, dar în stare bună, rămase îndărăt dela transportări și strămutări, se vând pe lângă prețuri excepționale ieftine. **Casse de fier nouă** sau folosite se află de vânzare pe lângă prețuri moderate.

7

ARAD, STRADA WEITZER JÁNOS. ◆ PALATUL MINORIȚILOR.

Librăria Diecezană

Arad, Strada Deák Ferencz N-rul 35

Mare depozit în ornate recvizite bisericesti și anume:

Ornate (odăjdii) în cele mai variate execuțiuni după ritul bisericeii ort. române dela . . .	50—1000 cor.
Potire de aur, argint, bronz aurit, sau argintat dela	36— 200 cor.
Potire de sticlă	10 cor.
Cruci pentru altare, pentru funcțiuni, din tot soiul de metal și lemn dela	4— 100 cor.
Cădelnițe de bronz și argint dela	20— 100 cor.
Candele de argint dela	6— 100 cor.
Disc cu stea de bronz și aur, dela	15— 50 cor.
Litier argint chișă	130 cor.
Cutie pentru mir și pentru cuminecătura celor bolnăvi, din argint, cu prețul de	34 cor.
Icoane pictate pe pânză în diferite colori și mărimi, dela	8— 100 cor.
Prăznicare pe lemn ori tinichea	9 cor.
Evanghelie cu litere latine și cirile legată mai simplu dela 24—40 cor., în legătură catifea	100— 130 cor.
Apostol, Octoichul cel mare, Ceaslov, Cazania, Mineile pe 12 luni, Molitvelnic cu litere latine sau cirile și cu toate celelalte necesare bisericilor noastre.	

◆ La dorință servim la moment cu informațiuni și deslușiri mai detaliate. ◆

Serviciu prompt. ≡ Prețuri moderate. ≡ Nr. telefonului 266.